

**Прогнозування фінансових результатів від реалізації зерна
у Хмельницькій області**

Показники	Фактичний рівень 2011 р.	Резерв збільшення (зменшення)	Перспективне значення показників
Повна собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	1353,4	105,3	1248,1
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, млн. грн.	1643,7	179,6	1823,3
Прибуток від реалізації продукції, млн. грн.	290,3	-	575,2
Рівень рентабельності, %	21,5	-	46,1

Рівень рентабельності на перспективу також збільшиться на 24,5% і становитиме 46,1%.

Висновки. Із вище зазначеного випливає, що об'єктивне прогнозування можливе лише на базі проведеного аналізу операційної діяльності. Останній дозволяє визначитися із напрямками прогнозування, які обґрунтовуються розрахунком конкретних резервів і являються базою для прогнозування.

Список використаних джерел:

1. Беляєва С. В., Зубко Т. Л. Розробка алгоритму обґрунтування операційної стратегії та її вплив на конкурентоспроможність підприємства // Вісник КНУТД. – 2011. - №3. – С. 177-182.
2. Волкова Ю. Особливості аналізу операційної (основної) діяльності підприємства // Економічний аналіз. – 2008. – вип. 3(19). – С. 257.
3. Качмарик Я. Д., Підлужна О. В. Удосконалення і методичні підходи до управління прибутком на підприємстві // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – вип. 22.8. – С. 229-233.
4. Нагайчук В. В. Розробка та впровадження системи управління процесом отримання прибутку на підприємстві // Інноваційна економіка. – 2012. - №2 (28). – С. 85-90.
5. Попович, П. Я. Організація і методологія операційного аналізу [Текст] : монографія / П. Я. Попович. – Тернопіль : Економічна думка, 2010. – 260 с.
6. Тарсюк Г. М., Грибук Ю. А. Управління операційним прибутком підприємств каменевидобувної промисловості // Вісник ЖДТУ. – 2011. - №2(56). – С. 126-129.
7. Шурміна А. О. Аналітичне забезпечення оперативного управління доходом операційної діяльності // Вісник СевНТУ:зб.наук.пр.Вип.109/2010. Серія: Економіка і фінанси. – Севастополь, 2010. – С. 177-182.

Рецензент – д.е.н. Лаврук В.В.

УДК 336 221.24:631.11:631.1.016

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Будняк Т.О., аспірант

Подільський державний аграрно-технічний університет

У статті розкрито суть фінансового забезпечення, виділено і згруповано основні елементи механізму забезпечення ним підприємства, зазначено особливості та відмінності фінансово-кредитної діяльності аграрного підприємства. Розглянуто поняття «фінансові ресурси» та його складові, джерела формування фінансових ресурсів та їх класифікація. Значення комерційного кредитування та практичне застосування фінансового лізингу. Бюджетне фінансування: складові, роль і практичне застосування. Страхування

як спосіб мінімізації ризиків власного виробництва. Проблеми та шляхи вдосконалення системи фінансово-кредитного забезпечення агроформування. Зроблено висновки, щодо особливостей політики фінансово-кредитного забезпечення діяльності підприємства. Поставлено наголос на її системності і комплексності.

The paper presents the essence of financial support , isolated and grouped the main elements of the mechanism of his companies mentioned features and differences of financial and credit activities of agricultural enterprises. The concept of "financial resources " and its components, sources of funds and their classification. The value of commercial lending and leasing practical application . State funding : composition, role and practice. Insurance as a way to minimize the risks of its own production. Problems and ways of improving financial and credit support agricultural farm . Conclusions on the specifics of the financial and credit policies of the company. Delivered emphasis on consistency and its complexity.

Постановка проблеми. У процесі переходу України до нових економічних стандартів і виходу на новий удосконалений рівень економічного розвитку, який адаптований до умов світових стандартів, сільськогосподарські підприємства потребують постійного вдосконалення та розвитку. У таких умовах важливе значення має вдосконалення системи фінансово-кредитного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств з метою підвищення продовольчої безпеки країни, забезпечення виробництва конкурентоспроможної аграрної продукції та задоволення потреб споживачів. Досить часто аграрне підприємство для ефективності проведення своєї діяльності, крім власних грошових коштів, потребує залучені ззовні, що загалом пов'язано зі специфікою галузі сільського господарства та сезонністю аграрного виробництва. Тому у кризовий період підприємство потребує залучених кредитних коштів банків, нових інвестиційних програм, посилення державної фінансової підтримки та кредитування.

Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств являє собою систему формування та використання фінансових ресурсів для задоволення фінансових потреб суб'єкта господарювання, що регламентуються відповідними законодавчими актами, де визначаються способи їх реалізації та використання на всіх рівнях господарського управління. Інша мета фінансового забезпечення діяльності агроформування полягає у використанні методів залучення ресурсів: самофінансування, банківське кредитування, державне фінансування та кредитування, перерозподіл коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансового забезпечення діяльності агроформувань останні роки досліджувалась багатьма вченими-економістами, зокрема Т. Луцик, О. Чорнобай, І. Гришова, О. Галицький, А. Гідулян та іншими. Проте й досі залишаються актуальними питання розвитку сільськогосподарських підприємств через механізм фінансово-кредитного забезпечення [6, с.24].

Постановка завдання. Метою написання даної статті є розкрити проблеми та шляхи вдосконалення системи фінансово-кредитного забезпечення агроформування.

Для розкриття даної мети вирішено наступні завдання:

- розкрито суть фінансового забезпечення, виділено і згруповано основні елементи механізму забезпечення ним підприємства;
- зазначено особливості та відмінності фінансово-кредитної діяльності аграрного підприємства;

- розглянуто поняття «фінансові ресурси» та його складові, джерела формування фінансових ресурсів та їх класифікація;
- висвітлено значення комерційного кредитування та практичне застосування фінансового лізингу, бюджетного фінансування і страхування;
- сформульовано проблеми та шляхи вдосконалення системи фінансово-кредитного забезпечення агроформування.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі проведеного аналізу трактування суті поняття фінансового забезпечення можна виділити і згрупувати основні елементи механізму фінансового забезпечення (табл. 1) [4, с. 225].

Таблиця 1

Елементи механізму фінансового забезпечення підприємств

Класифікаційна ознака	Група елементів	Елементи групи
Алгоритм реалізації	Методи фінансового забезпечення	Самофінансування Кредитування Бюджетне фінансування Інвестування Лізинг Страхування
	Важелі	Податки Обов'язкові платежі Норми амортизації Норми використання коштів у бюджетних установах Орендна плата Процент за кредит
	Фінансові стимули	Заохочувальні фонди Податкові пільги Пришвидшена амортизація Бюджетне фінансування пріоритетних сфер економіки
	Фінансові санкції	Штраф Пеня
Вид забезпечення механізму	Нормативно-правове забезпечення	Конституція України Господарський кодекс Закони Верховної Ради Постанови Верховної Ради Укази Президента Постанови уряду Накази міністерств і відомств Статут підприємств Інструкції Норми, нормативи Методичні вказівки Інші нормативні документи
	Джерела фінансового забезпечення	Власні кошти підприємств Кредити банків Залучені кошти підприємств Бюджетні кошти Кошти міжнародних організацій та інститутів Кошти фізичних осіб

Фінансово-кредитна діяльність аграрного підприємства має три характерні особливості та відмінності від інших галузей народного господарства:

- Перш за все, виробництво сільськогосподарської продукції пов'язане з використанням землі та природних ресурсів, без яких його діяльність практично неможлива.

- По-друге реальний фінансовий результат від виробничої діяльності отримується лише в кінці року, а тому присутня низька фондооснащеність виробництва і порівняно низька оплата праці персоналу [6, с.26].

- По-третє завжди виникає питання достатнього фінансового забезпечення, яке б сприяло створенню сприятливих умов господарювання та розвитку в майбутньому [7, с.258].

Фінансові ресурси займають особливе місце серед інших видів ресурсів. Пояснюється це тим, що тільки вони можуть бути безпосередньо і з мінімальними втратами часу трансформовані в будь-який інший вид ресурсів. Грошові відносини перетворюються на фінансові, коли відбувається процес формування, розподілу та використання грошових доходів та децентралізованих фондів згідно з цільовим призначенням у формі фінансових ресурсів. Тобто, коли рух грошових засобів стає відносно самостійним [5, с. 30].

Визначення складу фінансових ресурсів важливе для процесу їх формування, контролю за використанням, створенням необхідних запасів фінансових ресурсів, встановлення раціональних меж поповнення та здійснення безперервного кругообороту. Головною визначальною ознакою елементів, які можна віднести до фінансових ресурсів є ліквідність, тобто спроможність у будь – який момент оплатити борги та погашати фінансові зобов'язання, що виникають, наявними у підприємства засобами [2, с. 31–32].

Складовими фінансових ресурсів можуть бути виручка від реалізації продукції, банківські кредити, бюджетні кошти (табл. 2).

Таблиця 2

Складові фінансових ресурсів

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ	
Високоліквідні	
Грошові засоби	Використовуються для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат по розширеному відтворенню і економічному стимулюванню працівників. Грошові засоби включають в себе готівку, кошти на рахунках в банках, депозити до запитання.
Помірноліквідні	
Поточні фінансові інвестиції (короткострокові)	Вільно конвертуються у відповідні суми грошових засобів і характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості. Сюди відносять короткострокові акції, облігації, державні казначейські білети, державні облігації.
Поточна дебіторська заборгованість	Заборгованість по оплаті за товари, роботи, послуги.
Низьколіквідні	
Готова продукція на складі	Через купівлю – продаж готова продукція на складі реалізується і формує фінансові ресурси. Підприємства використовують її як засіб платежу у розрахунках з працівниками та за оренду паїв.

Існує чимало класифікаційних ознак фінансових ресурсів, але звернемо увагу саме на джерела їх формування. Відомо, що джерела формування фінансових ресурсів поділяють на власні та залучені. До власних зараховуються статутний капітал, прибуток, амортизаційні відрахування, а до залучених – кредити, пайові внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку. Однак класифікація джерел фінансових ресурсів має деякі особливості формування (рис. 1).

Джерела формування фінансових ресурсів малих сільськогосподарських підприємств

Власні	Безповоротні	Залучені
Стартовий капітал	Кошти надані на безповоротній основі	Кредити комерційних банків та кредитних спілок
Прибуток	Бюджетні асигнування	Кредиторська заборгованість
Дивіденди та відсотки	Благодійні внески	Фінансовий лізинг
Страхові суми		Інвестиційні ресурси
Амортизаційні відрахування		Кошти мобілізовані на фінансовому ринку
Кошти членів сім'ї		Кошти сільських кредитних кооперативів

Рис. 1. Джерела формування фінансових ресурсів

Так, зокрема до власних джерел формування фінансових ресурсів можна віднести: стартовий капітал, яким володіють підприємства, прибуток отриманий від результатів господарської діяльності; кошти членів сім'ї; страхові виплати, які отримують внаслідок настання страхових випадків; використання амортизаційних відрахувань відповідно до їх призначення; дивіденди та відсотки, отримані від розміщення коштів у цінні папери та строкові депозити.

До коштів, наданих на безповоротній основі: спонсорство, благодійна допомога, бюджетна фінансова допомога (дотації, акумуляція сум ПДВ за спец режимом).

Щодо залучених джерел формування фінансових ресурсів підприємств, то найбільш розповсюдженим є комерційне кредитування, яке представлене кредитами комерційних банків та кредитних спілок. Також до залучених джерел відносять інвестиційні ресурси, отриманні в результаті діяльності інвесторів і залучення іноземних інвестицій та кошти, мобілізовані на фінансовому ринку (надходження коштів від акцій, облігацій та інших видів цінних паперів). Ще одним довгостроковим джерелом залучення фінансових ресурсів є застосування фінансового лізингу як форми інвестиційного кредиту.

В Україні агролізингом займається Національна акціонерна компанія «Украгролізинг», третина загального обсягу фінансування якої покривається бюджетними коштами. Але навіть такі обсяги фінансування для аграріїв є незадовільними, оскільки не можуть покрити навіть вкрай необхідні потреби [3, с. 7].

Основною проблемою участі НАК «Украгролізинг» у фінансуванні аграрного сектору економіки країни є його цінова політика. Компанія майже вдвічі завищує ціни на техніку, яка реалізується за програмою часткової компенсації, у порівнянні з імпоротною ціною на таку ж техніку. Зокрема, вибір сільгосптехніки, яка реалізується на умовах фінансового лізингу, відбувається на суб'єктивній основі, що, відповідно не приносить відповідного ефекту, навіть в межах так званого механізму державної підтримки. Частка оновленої сільськогосподарської техніки на даних умовах фінансування становить лише 17% від загального обсягу запропонованого механізму державної підтримки.

Більшість технологічного оновлення відбувається за рахунок власних коштів, які вкладаються в іноземну сільгосптехніку, бувшу в експлуатації, за дешевими цінами, що безумовно, не сприяє розвитку вітчизняного машинобудування.

Фінансові можливості лізингу може бути посилені за рахунок його інтеграції з методами непрямого фінансування інвестицій, а саме франчайзингу, за умови використання сучасного високотехнологічного устаткування.

Франчайзинг дозволяє мобілізувати кошти, які залучаються до капіталовкладень від інвесторів, які прагнуть стати співвласниками виробничого процесу. При цьому, сума капіталовкладень перевищує суму, яка може бути отримана за традиційних джерел – акціонерного або запозиченого капіталу [9, с.6].

Більша частина інвестицій в основний капітал фінансується за рахунок коштів приватного сектору. Основним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал в Україні є власні кошти підприємств та організацій. Зростає роль кредитів банків та інших позик. Слід зазначити, що і в умовах розвитку кредитування банки віддавали перевагу напрямам бізнесу з швидким обігом коштів [8, с.260].

Ще однією важливою складовою фінансово-кредитного забезпечення є бюджетне. Для створення сприятливого економічного середовища в аграрному секторі економіки держава застосовує такі методи впливу: фінансову допомогу, державне кредитування, формування цін через систему доплати, спрощену систему сплати податків, державне замовлення, шляхом застосування досвіду розвинених країн світу. Також держава проводить активну підтримку агропромислового комплексу шляхом надання різного роду дотацій.

Оскільки розвиток сільського господарства, на відміну від інших галузей економіки, залежить від сприятливих кліматичних умов, рівня зростання попиту на продукти харчування та рівня обороту капіталу, тому державна підтримка повинна бути комплексною. Комплексність державного регулювання полягає у взаємодії основних складових аграрної політики: виробничої, продовольчої, переробної, соціальної, економічної та екологічної [6, с.27].

Важливим техніко та економічно доцільним заходом стабілізації фінансової ситуації аграрних підприємств, які можуть стимулювати їх до зниження власних фінансових ризиків є агрострахування.

Нажаль за сучасних умов страховий ринок України в аграрній сфері залишається найменш розвинутим. Основними причинами налагодження ефективної системи функціонування агрострахування в Україні є:

- відсутність чітко регламентованого закону, який би регулював відносини між страховими компаніями і аграрними підприємствами;
- відсутність захисту споживачів страхових послуг агрострахування;
- недостатня поінформованість аграріїв про функціональні та операційні заходи з перестрахування фінансових ризиків.

Через незначні розміри отриманих прибутків сільськогосподарськими підприємствами страхові тарифи для них лишаються занадто високими. Невсвідомлення аграріями переваг страхування, як способу мінімізації ризиків власного виробництва, присутність недовіри до страхових компаній та існуючи протиріччя у деяких положеннях законодавчого забезпечення, спонукають сільськогосподарські підприємства робити непрораховані економічні кроки, а саме – страхувати врожай сільськогосподарських культур у формі страхування застави з метою одержання кредиту [9, с.3].

Переважає більшість (дві третини) страхує своє виробництво лише від погодних умов і стихійних лих (66%), а також від пожеж (23%). З метою зниження ризику втрат врожаю сільськогосподарських культур і забезпеченості повернення банківських кредитів необхідним є більш активне впровадження системи страхування кредитних ризиків. Аграрне виробництво є надзвичайно чутливим до стихійних сил природи, які за останні роки збільшують свої масштаби, що часто унеможливорює проведення ефективної діяльності та забезпечення стабільних відтворювальних процесів самотійно. Тому на допомогу аграріям у цьому питанні повинні приходити страхові компанії, які зможуть поповнити частину втрачених коштів. В Україні працює достатньо страхових компаній, які пропонують свої страхові продукти для аграрного бізнесу, але, на жаль, ця система є ще мало відпрацьованою та дієвою, оскільки страхові платежі зовсім мізерні [1, с. 62]. Основними причинами такого стану є: недосконала законодавча урегульованість відносин «банк – страхова компанія – аграрне підприємство», недостатній державний контроль у сфері страхування аграрного виробництва, а також небажання аграріїв вкладати свої кошти у страховий випадок, який просто може в майбутньому не відбутися. Важливо, щоб механізм страхових відносин базувався на взаємній довірі всіх учасників страхового ринку та врахуванні їхніх інтересів при впровадженні нових страхових продуктів. Оскільки аграрії зацікавлені в тому, щоб витратити на страховий захист мінімальну кількість фінансових ресурсів, а страхові компанії в отриманні максимального прибутку, тому рівновагу між попитом і пропозицією можливо досягти шляхом впливу державної фінансової політики на систему аграрного страхування.

Висновки. Отже, система фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств стикається з такими проблемами, як:

- недосконала політика держави (мізерні обсяги державних платежів) у сфері фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств (оподаткування, кредитування);

– для підприємств сільського господарства не створено сприятливих умов для пільгового отримання фінансових ресурсів, що створює конкурентні перешкоди для аграрних підприємств Львівської області щодо інших регіонів України;

– відсутність спрощеної системи кредитування, доступної для агроформувань;

– малорозвинена система страхування посівів, майна і фінансових ризиків;

– нерозвинена політика інвестиційного фінансування та забезпечення сільгоспвиробників різного роду іноземними і вітчизняними інвестиціями;

– практично не розвиваються такі поширені у світовій практиці механізми фінансового забезпечення, як лізингові, фондові операції, спільне інвестування.

Основними шляхами вдосконалення системи фінансово-кредитного забезпечення агроформувань могли б стати:

– створення відповідного регулятивного інституту (державний аграрний банк), який би займався конкретно питаннями фінансових і кредитних методів забезпечення ефективності та розвитку сільськогосподарських підприємств (на прикладі США, Бельгії, Данії, Нідерландів);

– удосконалення та розвиток таких видів фінансового забезпечення, як пільгове кредитування, іпотека, лізинг, інвестування, страхування, оподаткування;

– стимулювання розвитку інвестиційної діяльності, застосовуючи дієву та послідовну амортизаційну політику;

– доступність фінансових ресурсів для підприємств аграрного сектору шляхом застосування поширених схем фінансування (лізингу, факторингу). З цією метою регіональним органам влади потрібно стимулювати банківські установи вкладати ресурси у статутні фонди лізингових та факторингових компаній;

– посилення участі страхових компаній у забезпеченості сільськогосподарських підприємств фінансово-кредитними ресурсами. Одним із механізмів у цьому напрямі в розвинених державах світу є створення страхових гарантійних фондів у формі неприбуткових державних чи комунальних організацій [6, с.26].

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що фінансово-кредитне забезпечення – це один з важливих елементів фінансового механізму.

Таким чином, політика фінансово-кредитного забезпечення розвитку агроформувань повинна бути системною та комплексною. Розвиток регіональних програм державного фінансування, спрощення системи кредитування, удосконалення схем пільгового кредитування, налагодження тісної співпраці зі страховими компаніями, пошук нових інвестиційних схем фінансового забезпечення дозволить аграрним підприємствам отримувати залучені кошти більш доступно. Питання розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні залишається одним із ключових для сільськогосподарського підприємства [6, с. 25].

Список використаних джерел:

1. Гришова І. Ю. Механізм страхового захисту підприємств аграрної сфери / І. Ю. Гришова, О. М. Галицький // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – С. 60–63.

2. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія / О.Є. Гудзь. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
 3. Кваша С.М. Вплив світової фінансової кризи на розвиток аграрного сектору вітчизняної економіки // Економіка АПК, 2009. - № 5. – с. 3-9.
 4. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму// Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 223–229.
 5. Лайко П.А. Фінанси АПК: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.А. Лайко, Ю.І. Ляшенко. – К.: ДІА, 2000. – 225 с.
 6. Моршнева І. Б. Фінансово-кредитне забезпечення діяльності агроформувань // Вісник Університету Банківської справи.–2012. – №2. – С. 24–28.
 7. Олійник К.А. Фінансове забезпечення малих сільськогосподарських підприємств// Інноваційна економіка. – 10.2012. – Вип. 36. – С. 257–262.
 8. Сметанюк О.А., Базалицька А.В. Проблеми фінансового забезпечення відтворення основних засобів// Економічний простір 2012. – №59. – С. 259–264.
 9. Трусова Н.В. Моніторинг фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки України // Економічний форум 2013. – 2013. – Вип. 1. – С. 286–390.
- Рецензент – д.е.н. Лаврук В.В.*

УДК 631.115.8:338.24(1-22)

РОЛЬ І МІСЦЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

***Галич О. А., к.е.н., доцент; Шевченко Н. І., аспірант
Полтавська державна аграрна академія***

Розкрито необхідність створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і визначено їх місце у забезпеченні сталого розвитку сільських територій та соціальну значимість їх діяльності.

Revealed the need to establish agricultural service cooperatives and defined their role in sustainable rural development and social value of their work.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів у формуванні сталого розвитку сільських територій є становлення кооперативних форм господарювання, особливе місце серед яких відводиться сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам. Необхідність стимулювання розвитку сільськогосподарського кооперативного руху нині є об'єктивною необхідністю, за рахунок чого можуть бути прискорені трансформаційні зміни не тільки у формуванні сталого розвитку сільських територій, але і економіці країни в цілому. Світовий досвід кооперативного руху, в якому зайнято більше 1 млрд. жителів планети, показує, що в сучасних умовах його активізація є найважливішим інструментом розвитку сільського господарства та відродження українського села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад проблем розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації зробили такі класики кооперативної думки як: М. Туган-Барановський, О. Чаянов, М. Кондратьєв, М. Левицький, Б. Мартос, І. Ємільянов та ін. На сучасному етапі дослідження проблемами кооперації займаються такі економісти-аграрники як: В. К. Збарський, А. Римарчук,